

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

תוכן

- א. ואין צריך לומר כתובו.....1
- ב. מודעא בפני שנים ואין צריך לומר כתובו.....2
- ג. הודאה בפני שנים וצריך לומר כתובו.....4
- ד. קנין בפני שנים ואינו צריך לומר כתובו.....5
- ה. וקיום שטרות בשלשה.....7
- ו. דאינו צריך לומר כתובו משום דסתם קנין לכתיבה עומד.....10
- ז. מודעא...אפי' עלי ועליך.....11
- ח. כל מודעא דלא כתיב בה אנן ידעינן ביה באונסא דפלניא לאו מודעא היא.....11
- ט. מודעא דמאי אי דניטא ודמתנתא גלויי מילתא בעלמא היא.....12
- י. לעולם דזבני מודי רבא היכא דאניס וכמעשה דפרדיסא.....14
- יא. מתנתא טמירתא ... דלא אמר להו תיתבו בשוקא ובבריתא ותכתבו ליה.....17
- יב. דההוא גברא דאזל לקדושי אתתא אמרה ליה אי כתבת לי כולהו נכסיך הוינא לך ... אמר להו לסהדי זילו אטמורו בעבר ימינא ... לא מר קנה ולא מר קנה ... התם מוכחא מילתא דמחמת אונסא הוא דכתב לה.....19

דרף מ.

א. ואין צריך לומר כתובו

מחאה בפני¹ שנים אפילו זה שלא בפני זה מצטרפין². וכותבין אף על פי שלא אמר להם כתובו, דודאי כדי לכותבו זכרון אומר להם כן וזכין לאדם שלא מדעתו³, דתקנת חכמים הוא שיכתבו המחאה הנעשה בפניהם, ויכתבו

¹ שו"ע ונו"כ קמו ה

² ש"ך ד

³ ו. וכתבו התוס' [למ: ד"ה מחאה], אף על פי ששאר שטרות אין כותבין אלא מדעת מי שהוא חובתו, תקנה היא זו שיהא חשוב עדות, כדי לבטל החזקה בעדות כל דהו. וגם תקנה היא להמחזיק כדי שעי"ז יחזיק בשטרו כשיודע המחאה. סמ"ע שם ט

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

בלשון⁴ שליחות⁵ פלוני העידנו⁶ על עצמו לכתוב לו שמיחה בו, אבל לא יכתבו שמענו שמיחה, שזה הוא לשון עדות והוי עדות מפי כתבם והתורה מפייהם ולא מפי כתבם אמרה שנאמר (דברים יט פסוק טו) על פי וגו', וכן לא יכתבו "פלוני שלח לנו" או "עשה לנו שלוחים", כיון שבאמת אינם שלוחים ממש, שהרי אם רוצים ישתקו ואפ"ה הוי מחאה⁷. וי"א⁸ שכל העדים שראויים להעיד שאינם אילמים שולחין לכתחילה עדותן בכתב לב"ד, ויכולים לכתוב שמענו וכו'. וי"א⁹ שכל זה אינו אלא לכתחילה אבל בדיעבד כשר בכל לשון שכתבו.

ב. מודעא בפני שנים ואין צריך לומר כתובו

כבר התבאר במסכת ב"מ דף עב. שמי שאנסוהו¹⁰ למכור בין באונס הגוף כגון שתלוהו או הכוהו, ובין באונס ממוזן כגון שהפסידוהו בהפסד ממוזן, בין

⁴ רמ"א שם

⁵ אולם אינם יכולים לכתוב לאחר שלש שנים שמיחה תוך שלש, משום דדוקא תוך שלש שהוא עצמו יכול למחות יכול גם לעשותם שלוחים, אבל לאחר שלש שאינו יכול למחות אינו יכול גם לעשותם שלוחים. קצוה"ח בדעת המהרי"א דלא כאורים שם

⁶ פירוש, העדנו הוא לשון שליחות, שהעיד אותנו לדבר זה, ואף שלא ציוה להם בפירוש לכתוב, מ"מ כיון דיחד עדים לדבר ועשה כדי שיוודע הדבר, מסתמא היתה דעתו שיכתבו, כי הכתיבה בשטר מוציא הקול. ודוקא בלשון העדנו יכולין לכתוב, שהוא לשון שטר, וכמו שכתבו הטור והמחבר לעיל בסימן ס"א [טור סעיף י"ח ומחבר] סעיף י' ע"ש, ובלשון השטר כו"ע מודים דמועיל עדותם משום תיקון העולם כמ"ש בסימן כ"ח סמ"ע שם י' יא

⁷ סמ"ע שם י'

⁸ שיטת ר"ת לפי הבנת סמ"ע יא ועיין נתיח"מ ביאורים [סק"ה] דאפילו לר"ת צריך דוקא שיכתבו פלוני העדנו, משום שמא ימותו העדים, ואנן בעינן שיהיו העדים ראויין להגדה בשעה שבא הכתב לב"ד אך עיין אורים יב דדין מחאה אין ענין לדינא דר"ת, דהא אין כאן תורת שטר שיאמרו עליו כמי שנחקרה עדותן, ואם אינם ראויים להגדה בשעת מעשה גם ר"ת מודה דהוי מפי כתבם וליתא לדברי הסמ"ע. וכ"כ בקצוה"ח שם ג דודאי לשון שטר לא שייך כלל גבי מחאה אפילו כתבו בלשון והעדנו, דלשון שטר לא שייך אלא בשטר קנין או שט"ח

⁹ דתוס' ורא"ש ס"ל דכל המעם דאצ"ל כתבו דחכמים תקנו משום להציל עשוק, ע"ש ונכון. וגם כתבתי דגם רמ"א מודה דבדיעבד אם כתבו בלשון ונוסח אחר דמהני כדעת תוס' ורא"ש, רק כתבו דמתחילה יותר [טוב] ליכתוב כמ"ש הנמוקי"י בשם הר"ן, אבל בדיעבד כשר בכל לשון, ודלא כמהרי"ט חלק חו"מ סימן ע"ט דדעתו דפסול בדיעבד, ע"ש. אורים שם

¹⁰ שו"ע ונו"כ רה א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

ע"י עכו"ם בין ע"י ישראל¹¹, המקח קיים¹², בין במטלטלים ובין בקרקע. כמו שיבואר להלן.

ואף על פי שהמוכר¹³ מתוך אונס מכירתו מכירה, יש לו תקנה ע"י שימסור מודעא¹⁴ בפני עדים ואפילו זה שלא בפני זה¹⁵ קודם שימכור, ואומר להם דעו¹⁶ שאני מוכר הפין פלוני או שדה פלונית לפלוני מפני אונס, ואז המכר בטל, ואפילו לאחר כמה שנים מוציאין המקח מידו והמוכר מחזיר הדמים שקיבל, ודוקא כשראו עדים שנתן לו הדמים, אבל אם לא ראו אלא שהמוכר הודה שקיבל הדמים אינו מחזיר לו כלום.

והעדים כותבין לו שטר על המודעא אף על פי שלא צוה להם לכתוב, וצריך שיכתבו בלשון שליחות, והיינו שפלוני העידנו לכתוב לו, כנזכר לעיל בכתב מחאה אבל אם כתבו שמענו מפלוני לאו עדות הוא משום דהוי מפי כתבם¹⁷.

¹¹ טור סימן רה, וגם הך דאונס ממון ואונס הגוף הוא מדברי הטור, וסיים דכל הני השיבי אונס לבטל המקח, ופירש הב"י בכונתו שבכל אונס שהוא אם מסר מודעא המכר בטל, אבל בלא אונס לא מהני מסירת מודעא, וכ"ש שהמקח קיים, וכן פירש בפרישה ובב"ח, דקמ"ל דבכל אונס שהוא אמרינן אגב אונסיה גמר ומקני, אבל אם מכר מחמת שהיה דחוק למעות, שפשוט שהמקח קיים ולא מהני מסירת מודעא

¹² ודוקא כשקבל דמי המקח

¹³ שו"ע ונו"כ שם

¹⁴ פירש הסמ"ע סק"ו שלשון מודעא הוא לשון ידיעה שמודיע לעדים הענין, ויש מפרשים מודעא לשון יסורים לשון ויודע בהם, ור"ל שמוסר לעדים יסוריו שמחמתן מוכרח למכור. כתב במשפט שלום בשם מהרי"ט ח"א סימן לא דלא מהני מודעא אלא על מה שהיה בדעתו באותה שעה מה שעומד לעשות, אבל במה שנתחדש אח"כ אינו בכלל המודעא, ולכן כתב שאם היה בדעתו שהוא מוכרח באונס להודות לחבירו על דבר מסוים, ואח"כ נתחדש שכולם הסכימו לברור להם פשרן, אין הפשרה בכלל המודעא, כיון שלא עלה בדעתו על זה בשעת מסירת המודעא.

¹⁵ במשפ"ש הביא בשם הרמ"א באהע"ז סימן קלד סעיף א דמודעא בפני שנים זה שלא בפני זה מהני, והוא מדברי הריב"ש, ובשער משפט סימן פא סק"ו הקשה מדברי הרמב"ן שכתב דמודעא בפני ע"א לא מהני מפני שמסתמא ביטל המודעא כיון שאינו יכול להוציא על פיו, א"כ ה"נ בזה שלא בפני זה נאמר כן, ומתריץ דמ"מ מצטרפין לגלוי דעת שהיה אונס דמהני, וכמ"ש הרמ"א בסיומן רה סעיף ט גבי שמר מודעא שאין בו זמן.

¹⁶ במנח"פ מדייק מלשון זה שצריך שיומין העדים לכך או שיאמר אתם עדי

¹⁷ קצה"ח סק"א בשם הנ"י כתב שם ואף על גב דבעלמא בעינן דעת מקנה, היינו בדבר שבינו לחבירו, אבל במחאה ומודעא אין הדבר תלוי אלא בו, וביאר הקצה"ח כונתו עפ"י דברי בעל המאור דהא דמהני שט"ח ושטר קנין מדעת המתחייב ולא הוי מפי כתבם, משום דכיון שכותבין מדעתו השיב מפי כתבו של המתחייב ולא מפי כתבם של עדים, וה"נ במחאה ומודעא כשכותבין בלשון שליחות כיון שאין הדבר תלוי אלא בו, ה"ז כאילו שמענו מפי המוחה ומפי הנאנס, ותמה בקצה"ח שבסימן קמו סעיף ה הביא הרמ"א דיעה זו גבי מחאה שצריכים לכתוב בלשון שליחות, ואילו כאן גבי מודעא לא הזכירו הרמ"א, וכתב שהרמ"א מחלק בין מחאה לבין מודעא, וטעמו דנהי דבמה שכותבים שפלוני מסר מודעא שייך ביה לשון שליחות, אבל הרי קי"ל שצריכים לכתבו שידענו והכרנו באונסו, וכמ"ש השו"ע להלן, ומה שייך לשון שליחות בזה, והרי אפילו הוא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

ג. הודאה בפני שנים וצריך לומר כתובו

אמר בפני עדים¹⁸ הריני מודה בפניכם שיש לפלוני מנה אצלי, אם ניכר מדבריו שאמר כן דרך הודאה גמורה ולא בדרך שיחה, אף על פי שלא אמר אתם עדי, ואפילו שלא בפני התובע, ה"ז הודאה גמורה וחייב לשלם¹⁹, ואפילו אין עדי ההודאה כאן, ויש עדים ששמעו ההודאה בפני עדים אחרים ה"ז הודאה גמורה לחיבו²⁰.

נחלקו הפוסקים²¹ כשהודה בפני עד אחד, אם חשוב כהודאה לענין טענת משטה.

אולם המלוה לחבירו בעדים, או שהודה לו בפני עדים²², לא יכתבו העדים שטר וליתן למלוה, עד שיאמר להם הלזה כתבו שטר²³ וחתמו ותנו לו²⁴, ויש אומרים²⁵ שגם לאחר שאמר תנו צריכים להמלך בו לאחר החתימה אם

עצמו אומר כן אינו נאמן, וע"כ צריך לומר כסברת התוס' שבמודעא הקילו להציל הנאנס מיד אונסו, ולכן הקילו גם בזה, דלא בעינן לשון שליחות.

¹⁸ שו"ע ונו"כ פ"א ה'

¹⁹ ואינו יכול למעון משטה, ועי' סמ"ע סק"כ וש"ך ס"ק כא ובמ"ז ש

²⁰ שו"ע ונו"כ שם ט'

²¹ שו"ע ונו"כ שם י' פסק דהוי הודאה, והש"ך שם ס"ק כב האריך להוכיח מדברי כמה פוסקים דלא הוי הודאה, ועי' קצה"ח שם ובשעמ"ש.

²² שו"ע ונו"כ ל"ט ב'

²³ ובשו"ע כתב הטעם שלא יחזירו למלוה ע"פ מלוה בשטר, ור"ל שאינו רוצה לעשות ממלוה ע"פ מלוה בשטר, והקשה בנה"מ סק"ד בשם התומים למה לי מעם זה, הא בלא"ה קי"ל שאין כותבין שטר אלא מדעת המתחייב כדי שלא יהא מפי כתבם, כמ"ש לעיל, ותירץ הנה"מ שמדין דעת המתחייב סגי באומר כתבו וחתמו, וכמ"ש הרמ"א בסעיף ג' שאם לא אמר הוי כפנקס בעלמא, ומשמע דבאמר כתבו וחתמו תו לא הוי מפי כתבם, ומשום שלא לעשות מלוה בשטר צריך לומר גם תנו, ועפ"י"ז כתב הנה"מ שאם אמר כתבו וחתמו ותנו, ואח"כ חזר בו ומוחה שלא ליתן, שאין נותנין, כמ"ש להלן, מ"מ תו לא הוי מפי כתבם, כיון שאמר תחלה כתבו וחתמו ונעשה שטר מדעת המתחייב.

²⁴ (ומשמע מדברי הפוסקים דה"ה במוכר או נותן לחבירו קרקע, אין כותבין אלא בציווי המוכר והנותן, וכמ"ש להלן), וכתב הש"ך סק"ה בשם בעל העיטור דה"ה אם אמר המלוה כתבו ושתק הלזה, הוי שתיקה כהודאה וכותבין, וכ"כ בסימן פ"א ס"ק טז.

²⁵ בשו"ע הביא ב' דיעות בזה, ונראה דעת האחרונים כדיעה שניה שא"צ להמלך בו על הנתינה, כיון שאמר תחלה תנו, ועי' אמרי בינה דיני הלואה סימן ה', ופשוט שבכתבו וחתמו לבד ודאי שצריכים לשאול אם ליתן, וכתב הש"ך שאפילו כדיעה שניה שא"צ להמלך, היינו בסתם, אבל אם חזר בו ומוחה מליתן, ודאי שאינם יכולים ליתן.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

למסור השטר למלוה, ויש חולקים, ובשטר מתנה ובשטר כתובה לכו"ע צריכים להמלך בו²⁶.

ואפילו הודה²⁷ בפני בי"ד של שלשה, אם לא היו דיינין קבועים ולא שלחו לו, אפילו קבץ אותם והושיבם והודה בפניהם²⁸ ואמר הווי עלי דיינים, אם בא אח"כ התובע ובקש שיכתבו לו הודאתו אין כותבין, דכל שלא שלחו אחריו לדונו ואינם קבועים לכך, לא נעשו בי"ד אלא עדים²⁹.

אבל אם היו בי"ד של שלשה יושבים מעצמם במקום הקבוע להם, ובא התובע וקבל בפניהם, ושלחו שליח אצל הנתבע ובא והודה בפניהם, הרי אלו כותבין הודאתו ונותנין לבעל דינו אפילו לא אמר אתם עדים, דבי"ד גמור הוא, והוא שיהיו בית דין מכירים את שניהם³⁰.

ד. קנין בפני שנים ואינו צריך לומר נתנו

אחר שנגמר מקח או מתנה בקנין ובאופן הראוי, אין שום אחד יכול לחזור אפילו לא היו עדים בדבר, כששניהם מודים, דלא איברי סהדי אלא לשיקרי³¹, ואין המקח מתבטל אפילו כשמוחלים זה לזה הקנין, אלא צריכים לחזור ולהקנות בקנין המועיל, ואין מתנה בשטר מתבטלת ע"י החזרת השטר.

²⁶ מפני שמתחייב את עצמו בלי תמורה, משא"כ בהלוואה או מכירה שמקבל תמורה ש"ך שם ה.

²⁷ שו"ע ונו"כ שם ז

²⁸ ודוקא שהודה מעצמו, אבל כשהיה הדין על פי טענות ונתחייב על פי ב"ד, הרי הן דיינים ויכולין לכתוב תמיד כשמודיעין ללוה, אבל נאמן לומר פרעתי כל זמן שלא נכתב. ש"ך [סקי"ח] בשם הנ"י [סנהדרין ח' ע"ב מדפי הרי"ף]. והטעם שאין כותבין בלא קבעו ושלחו, דבכהאי גוונא אינו מעלה על דעתו שהן יכתבו לו שטר, ופרע לו בלא שובר, מה שאין כן בקבעו ושלחו, מעלה על דעתו שיכתבו לו ואינו פורע בלא שובר. [סמ"ע סקי"ט]. אבל כשמודיעין ללוה כותבין אפילו בלא קבעו ושלחו. נתייה"מ שם יד

²⁹ דאמרינן דילמא אי לא הווי אלא תרי הווי גם כן מודי ליה קמייחו ולא הווי מהדרי אחר בי"ד, לפיכך אפילו הם ג' אין כותבין.

³⁰ כדי שלא יערימו שניהם לחייב איש אחר, ועיין סמ"ע וש"ך כא, וכל שנעשה בפני בי"ד גמור לא שייך למטען עליו כלום, לא טענת משמה אני כך שאין משמין בפני בי"ד, ולא טענת שלא להשביע את עצמו ולא שום טענה בעולם, הואיל ועומד בדין בפני דיינים הודאה גמורה היא, וכבפני עדים שהזמינו לכך הוא,

³¹ וכתב הרמ"א בסימן קצה שם שגם אם קבלו קנין לפני עדים פסולים הוי קנין הואיל ומודים זה לזה, והוא מדברי שו"ת הרא"ש כלל סו סימן ח (וכתב שאם כתבו שטר השטר פסול), וכעין זה כתב הרמ"א בסימן רמא סעיף ב לענין מחילה א"צ קנין, שאפילו עשה קנין בפני עדים פסולים מחילתו מחילה, וכתב בנה"מ שם דזה פשיטא דאפילו במקום שצריך קנין ועשה בפני פסולים מועיל הקנין, כ"ש כשאינו צריך קנין, אלא קמ"ל דאפילו עשה קנין פסול, לא אמרינן דכיון דגלי דעתיה שרוצה קנין, וכשנתברר שהקנין פסול לא תועיל המחילה, קמ"ל, עיין שם, ועי' בנה"ג סימן רמא הגה"ט אות יא שהאריך בהלכה זו.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

המקנה לחבירו³² קרקע בקנין בפני עדים, יכולים העדים לכתוב שטר וליתן ללוקח או למקבל³³, ואם כתבו השטר, אף על פי שלא בא השטר ליד הזוכה אלא לאחר מיתת המזכה קנה³⁴.

בא המוכר³⁵ ורוצה שיכתבו לו שטר שמוכר שדהו לפלוני, אף על פי שאין הקונה בפנינו כותבין לו, ובלבד שיקנה לו המוכר מיד בקנין³⁶, או שמעיד על עצמו שכבר הקנה לו השדה באחד מדרכי הקנין³⁷, שאין כותבין אלא שזה מוכר, אבל אינם יכולים לכתוב שהלוקח רוצה לקנות כל זמן שאינו לפנינו ואומר שרוצה לקנות. ויש אומרים³⁸ שצריך גם שיעיד המוכר על עצמו שקיבל דמי המקח, ויכתבו בן בשטר המכירה. ויש אומרים³⁹ עוד שצריך שלא יהא במשמעות השטר שנכתב מדעת הלוקח.

³² שו"ע ונו"כ לט"ג

³³ שסתם קנין לכתיבה עומד, ומ"מ אם מיחה מלכתוב יש אומרים שאין כותבין, כמבואר שם, ומ"מ יכול הלוקח לחזור, שאינו רוצה לקנות אלא בשטר, ועי' עוד בשו"ע ונו"כ שם, ולמעשה אין שטר זה אלא בשטר ראייה,

³⁴ שו"ע ונו"כ רמג"י ואין זה בשטר לאחר מיתה שלאחר שזכה בשדה בקנין, אין זה אלא כשטר ראייה בעלמא, כמו שנתבאר, ודוקא כשהעדים קיימים, אבל אם נמצא ביד הנותן שטר שכתוב בו שהקנה שדה לפלוני, אין נותנין, כמבואר בסמ"ע שם

³⁵ שו"ע ונו"כ רלח"א

³⁶ והיינו בקנין סודר ולמ"ד עדיו בחתומיו זכין לו א"צ קנין, שמיד עם חתימת העדים נקנה השדה ללוקח, ועי' נה"מ סק"א מ"ש בענין קנין במכר שלא בפני הקונה, ומפרש דאירי כשאמר לעדים זכו לפלוני, שאינו יכול לחזור. פתחי חושן חלק ח פרק ד הערה כב

³⁷ והשטר אינו אלא לראיה, ומשמע דמטעם קנין אודיתא הוא. וכתב הנה"מ סק"ב שאפילו הודה סתם שמכר, אמרינן שמכר באופן המועיל כמבואר ברמ"א סימן ס ע"פ ו. והא דבעינן שיקנה לו עתה, משום דחיישינן שלא יתן לו השטר עד לאחר זמן. והוא ימכור השדה לאחר, וזה יוציא שטר מכירה שקנה השדה לפניו ויוציא מהלוקח שלא כדין, אבל אם מקנה לו מעתה, הרי יוציא מהשני כדין.

³⁸ שו"ע ונו"כ רלח"ג וסמ"ע שם, דשמא לא נתרצה הלוקח כלל במכירה זו, והמוכר יבא לתבוע ממנו דמי המקח, וכתב הסמ"ע סק"ח דאפשר שגם לדיעה זו לא יוכל להוציא מעות מיד הלוקח בשטר זה, ומ"מ לא יכתבו כדי שלא יטריחוהו בדינא ודייני להנבם.

³⁹ שו"ע שם, מדברי הרמ"ה בטור, דשמא אין הלוקח חפץ במקח ולא ניהא ליה דליפוק עליה קלא דאית ליה מאי דלית ליה, וסיים השו"ע שיש מי שאומר שכותבין אפילו לא העידו על עצמו, וכתב הנה"מ דה"ה דלא איכפת לן אם משמע מהשטר שנכתב מדעת שניהם, וכמ"ש הרמב"ן שאין השטר מחייבו לקנות ונאמן לומר שלא נכתב מדעתו, והוסיף הנה"מ, דאע"פ שיש לומר דכיון שאין לכתוב בן והעדים כתבו בן חזקה שהעדים עשו כהוגן, דאפשר שמעו העדים.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

אמר המוכר⁴⁰ לעדים זכו בשדה זו לפלוני וכתבו לו את השטר, הרי אלו כותבים ונותנים כל זמן שלא חזר בו המוכר⁴¹, ואם חזר בו קודם שכתבו אף על פי שאינו יכול לחזור מהקנין, יכול למחות שלא יכתבו לו שטר, ואפילו קנו מידו בפירוש לכתוב שטר יכול לחזור בו⁴², ומ"מ יכול הלוקח לחזור בו ולומר לא נתרציתי לקנות אלא בשטר⁴³.

ה. וקיום שטרות בשלשה

כבר התבאר במסכת כתובות דף כ: המוציא שטר חוב על חבירו, כל זמן שלא נתקיים חתימת ידי העדים יכול הלוח לומר מזויף ומעולם לא צויתי לכותבו, ונשבע היסת ונפטר.

באחד מחמשה דרכים יכולין לקיים השטר⁴⁴:

א. שיהיו הדיינים בעצמן מכירין כתב ידי העדים, אז הם כותבין ומעידין שהוא כתב ידם.

ב. והשני שחתמו העדים בפניהם, אז הם כותבין ומעידין שבפניהם חתמו⁴⁵,

⁴⁰ שו"ע ונו"כ רמג ח

⁴¹ אבל אינו חוזר מעצם הזכיה, ודוקא כשאמר זכו וכתבו, אבל ע"מ שתכתבו, כל שלא כתבו יכול לחזור גם מעצם הקנין, שהכתיבה הוא תנאי בקנין, כמ"ש בשו"ע שם סעיף ז, והמחבר סתם כדעת הר"י והרא"ש שאין מחלקים בין מכר למתנה, אבל בטור שם הביא דעת ר"ת דדוקא בשטר מתנה יכול לחזור בשטר, משום שיכול הנותן לומר לא ניהא לי דליפוש עלי שמרי, אבל בשטר מכר כשזכו לו בשדה מסתמא אדעתא דכתבי ליה שטרא זכו ואינו יכול לחזור בשטר, וכתב הרא"ש דלא נראה לו, שהרי סברא זו דמסתמא אדעתא דכתבי ליה שטרא לא עדיף מתנאי גמור, ואפילו אמר ע"מ שתכתבו לו את השטר נתבאר לעיל שיכול לחזור. ומבואר בשו"ע שם סעיף ז וברמ"א שם סעיף יא, שאפילו כבר כתבו השטר, כל שלא הגיע ליד המקבל או הלוקח יכול לחזור בו.

⁴² שו"ע שם י, דקנין דברים הוא, ועי' סמ"ע ס"ק יט, ובערוה"ש מדייק מדברי הסמ"ע ס"ק יט דדוקא כשעשו קנין שלא ע"י השטר, אבל אם קנו מידו לכתוב שטר קנין, והיינו שהקנין יהא ע"י השטר לאו קנין דברים הוא ואינו יכול לחזור

⁴³ שו"ע ונו"כ שם ח

⁴⁴ שו"ע ונו"כ שם מו ז

⁴⁵ ואף על גב דאמרינן קיום שטרות דין הוא, וא"כ אם ראו בלילה דאז אין ראוי לדון ולקבל עדות יצטרכו למחרת להחשיב ראיתם כעדות וקי"ל בעלמא אין עד נעשה דיינן, גבי קיום שטרות שהוא דרבנן הקילו. אך אם ראו ביום לא תהא גדולה שמיעה מראיה, ומהאי טעמא נתבאר בחו"מ סימן ז' [סעיף ה'] דאם ב"ד רואין

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

ג. שיבואו העדים בעצמם החתומים בוי⁴⁶ ויאמר כל אחד זה כתב ידי, וזוכר אני את ההלואה⁴⁷, ואין צריכין שיעיד כל אחד על כתב ידו ועל כתב יד של חבירו, אלא דיו כשכל אחד מעיד על כתב ידו לבד, דקי"ל על מנה שבשטר הם מעידים⁴⁸, והרי יש כאן ב' עדים שמעידין על המנה שחייב לו.

ד. שיבואו עדים אחרים⁴⁹ ויעידו שנים על כל או רוב⁵⁰ החתימה מאלו החתימות שהוא כתב ידם של אלו העדים, או שחתמו בפניהם, ועדות זה יכולין להעיד אפילו מתוך כתבם כלומר שכותבין עדותם שמכירין החתימות, והב"ד מקבלין עדותם מתוך כתבם⁵¹ ומקיימין את החתימות הראשונות כאילו עדי הקיום העידו לפניהן על פה⁵². וחותרמין הבי"ד ונתקיים השטר⁵³, ואין צריכין להעידו מפיהם⁵⁴, דקל הוא שהקילו וכו' שהוא דרבנן.

המעשה הנעשה לפניהן ביום דיכולין לדון עליו על פי ראייתן בלא עדות אחרים, וה"נ לא מיבעיא כשרואין שהעדים חותרמין לפניהן עכשיו ביום שיכולין לקיימן מיד, דהו"ל כאילו דנו על פי ראייתם. סמ"ע שם יג וכתב שאפשר שכן דעת הלבוש.

⁴⁶ וכתב רבינו ירוחם נתיב ב' ח"ה, יש מחלוקת בתוספתא [גיטין פ"א ה"ו] אם אומרים העדים כתב ידינו הוא זה ואחרים אומרים אין זה כתב ידם, אם צריך קיום אחר או לא, ולא איפסיקא הלכתא כמאן, עכ"ל ב"י [מחודש ה'] וד"מ [סעיף ד']

⁴⁷ ואפילו שאין זוכרין אלא על ידי ראיית השטר יכול להעיד, אבל אם שכחו ההלואה ואין זוכרין לה כלל אפילו על ידי ראיית השטר, זה יתבאר להלן בעזה"י. ומסתמא תולים שזוכרים ואין צריכים לומר בפירוש סמ"ע שם טו וש"ך יג

⁴⁸ והו"ל בעדותן זה כאילו כל אחד העיד אני ראיתי שהלוה זה המלוה לזה הלוח סמ"ע שם טו
⁴⁹ ואף אם העדים החתומים, בפנינו, יכולים לקיים ע"י עדות אחרים. סמ"ע שם טז מב"י וד"מ. ואפילו אומרים אין זה כתב ידינו, אין נאמנים. ש"ך שם יד. ואם עדי שטר עצמן אומרים שזהו כתב ידם, ואחרים אומרים שאין זה כתב ידם, ודאי עדי שטר בעצמן יותר נאמנים, רק יש מחלוקת אי צריכין לחזור ולחקור עדי שטר דאולי אמרו מתחילה בדדמי או לא, ולא נפסק הלכתא בזה, אבל לכו"ע אי נחקרו שנית ועמדו בדבריהם דהוה כתב ידם, נאמנים יותר מאלו אחרים. אורים שם יח

⁵⁰ כתב בעל העיטור דף ל"ה סוף ע"ב [קיום נ"ה ע"ד], ומסתברא דהיכא דמכירים רוב החתימה של שמו או של אחיו או של אביו כשר, וא"צ שיכירו כל אות ואות. דהא רב הושעיא חתם עי"ן ורב חסדא סמ"ך [גיטין ל"ו ע"א], שמע מינה שבאות אחת ניכרת החתימה והכל לפי מה שמכירין שדומה להן, ע"כ. ש"ך שם טו

⁵¹ אולם אם עדי השטר מעידים על כתב ידם, אין יכול להעיד על כתב ידם מתוך כתבם, וגם אם הוא אלם שאין יכול להעיד בעל פה, אינו יכול להעיד כלל מתוך כתב דעכ"פ ראוי לביילה בעינין. אורים כא

⁵² סמ"ע שם יז

⁵³ ש"ך שם טו

⁵⁴ רמ"א שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

ה. שטר, כשאין כאן מי שמכיר חתימת העדים, אם כתב ידם יוצא משטרות אחרים מעריכין הבי"ד ומדמיין זה הכתב לאותו הכתב שבשטרות האחרים, אם יראה להם שכתב ידי אלו הוא כתב ידי אלו, הרי השטר הזה הוא מקויים ומקיימין אותו.

ביצד הוא הקיום⁵⁵, באים עידי השטר ומעידים לפני שלשה, אפילו הם הדיוטות, שזאת היא חתימתן, וכותבין למטה: במותב תלתא כחדא הוינא, ואתא פלוני ופלוני ואסהידו קדמנא אחתימת ידיהו, ומדאתברר לנא דדא היא חתימת ידיהו, אישרנוהי וקיימנוהו כדחזי; וחותרים למטה.

ואין מקיימין אלא בפני שלשה⁵⁶, שיהא כמו פסק דין, ולכן אין מקיימין בלילה⁵⁷, ואם קיימוהו בפני שנים לא הוי בי"ד אלא עדים, והווי להו אלו השנים עדים מפי עדים, והתורה פסלתם, ואינו קיום⁵⁸, אפילו בדיעבד⁵⁹. אבל אם הם ג' שהם בי"ד הווי כפסק דין ואז הבי"ד הדנין על שטר זה לאחר זמן הו"ל כאילו שמעו העדות מעדי השטר עצמן⁶⁰.

יש מי שכתב מאחר שנוהגין שרב התופש ישיבה מקיים השטר ביחידו, מנהג כזה מבטל הלכה⁶¹, וכן המנהג פשוט במדינות אלו.

⁵⁵ שו"ע ונו"כ מו ג

⁵⁶ שו"ע ונו"כ שם ד

⁵⁷ אם עברו וקיימו בלילה, תליא במחלוקת באם עברו ודנו בלילה [לעיל סימן ה' סעיף ב']. ואם נתרצו המלוה והלוה שיקיים בלילה מהני. סמ"ע [סק"ז] וש"ך [סק"ד]. ובשטר שנובה ממשעבדי, צ"ע אי מהני, אם לא שיש מנהג. [או"ת אורים סק"ח, ועיין ביאורים סק"ג]

⁵⁸ העלה הש"ך [סק"ז], דאם הקיום הוא שאחרים העידו שהוא כתב ידי העדים, או שהעדים בעצמם העידו כן, וכן לזה שהודה בפניהם שהוא כת"י, אינו מועיל כלום דה"ל עד מפי עד, דכיון שהם שנים לא מקרי בית דין. ומ"מ לפי מה שכתב הרמ"א סעיף ז', הוי עדות מעליא לענין קיום, ומ"מ לא מיקרי קיום בי"ד רק קיום עדות, ונ"מ טובא בין קיום בי"ד לקיום עדות, ודלא כסמ"ע [סק"ז], וכן נכון [או"ת אורים סק"ט]. והט"ז [סעיף ד'] כתב, דאף דמהני עדות זו מפי כתבם, מ"מ הבי"ד שדנין על קיום זה, צריכין שיכירו בעצמן כת"י המקיימין, ולא סגי מה שעדים אחרים מכירין כת"י המקיימין, וכן עיקר. ואם השטר הוא חתימת יד הלוה וקיימו בשנים, ועיין ביאורים [סק"ד] דלא מהני כי אם כשצויה הלוה להם לקיים. נתי"מ שם ה

⁵⁹ ש"ך שם ו

⁶⁰ סמ"ע שם ז

⁶¹ וברמ"א כתב נראה לי הטעם דס"ל לענין קיום שטרות שהוא דרבנן, דיחיד מומחה דינו כשלשה הדיוטות ומקרי בי"ד כמו שנתבאר לעיל סימן כ"ה [סעיף ג], ואף על גב דק"ל שאין בזמן הזה יחיד מומחה מכל מקום לענין קיום שטרות שהוא דרבנן יש לסמוך עליו עכ"ל. ועיין ש"ך [סק"ח] שכתב שטעם זה דחוק, דלענין קיום לא מהני יחיד מומחה, רק עיקר הטעם, דמנהג עוקר הלכה.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

ו. דאינו צריך לומר כתובו משום דסתם קניין לכתובה עומד

מה שהתבאר שהמלוה לחבירו בעדים, או שהודרה לו בפני עדים⁶², לא יכתבו העדים שטר וליתן למלוה, עד שיאמר להם הלוה כתבו שטר וחתמו ותנו לו⁶³, במה דברים אמורים⁶⁴, בהודאת דברים בעלמא, אבל אם קנו מידו בקניין סודר⁶⁵, שהוא חייב לו מנה אף על פי שלא ראו ההלוואה אלא הודה כן בקניין, הרי אלו כותבין ונותנין אף על פי שלא אמר להם כתבו, שסתם קניין לכתובה עומד, דכיון שהקנהו אין לך יפוי כח גדול מזה ומסתמא רוצה שיכתבו לו

והסכמת רוב הפוסקים⁶⁶ שאין דין שטר אלא כשנכתב בצווי המתחייב, ואם כתבו וחתמו מעצמם, אין זה אלא כפנקס בעלמא⁶⁷, ודעת כמה פוסקים שאפילו נתקיים הכתב בב"ד אין לו דין שטר, אבל המודה לחבירו שפרעו החוב או מקצתו, או שאמר שמוחל לו, כותבים ונותנים אף שלא מדעת המודה⁶⁸.

⁶² שו"ע ונו"כ ל"ט ב

⁶³ (ומשמע מדברי הפוסקים דה"ה במוכר או נותן לחבירו קרקע, אין כותבין אלא בציווי המוכר והנותן, וכמ"ש להלן), וכתב הש"ך סק"ה בשם בעל העיטור דה"ה אם אמר המלוה כתבו ושחק הלוה, הוי שתיקה כהודאה וכותבין, וכ"כ בסימן פ"א ס"ק טז.

⁶⁴ שו"ע ונו"כ ל"ט ג

⁶⁵ וקניין זה הוא ע"י שנותנים סודר ללוה או למתחייב שבזה משעבד נכסיו, אף על פי שאינו מקנה כלום, כיון שמעיקר הדין גם בלי קניין נכסיו משועבדים, מן התורה או מדרבנן, מהני הקניין להשתעבד בקנינו, וע"י בנו"כ ריש סימן ל"ט איך מהני קניין לאחר ההלוואה.

⁶⁶ רמ"א סימן ל"ט סעיף ג, ומלשון השו"ע בסימן ל"ט סעיף י"א משמע שלכתחלה צריכים העדים לכתוב בשטר שאמר לנו המתחייב כתבו ותנו, אלא שבדיעבד כשלא כתבו כן השטר כשר, משום שמסתמא יודעים, וסיים בשו"ע שם שבמקום שיש חשש שאינם יודעים, חוששים לכך לענין לטרופ מלקוחות, וע"י סמ"ע שם, ובנה"מ שם כתב שלענין שלא יהא מפי כתבם סני כשאמר כתבו וחתמו, אבל לענין לטרופ מלקוחות צריך גם שיאמר תנו לו, וע"י הידושי רעק"א, וע"י בערוה"ש.

⁶⁷ והיינו דחשיב מפי כתבם, ובשו"ע סעיף ו כתב המחבר דכל שכתבו וחתמו במקום שלא היה להם לכתוב ולחתום אין לו דין מלוה בשטר, ולפי המבואר אין לו גם דין העדאת עדים, וכ"כ הרמ"א בסימן ס"א סעיף ב דשטר שלא ניתן ליכתב ויש לומר שהעדים טעו, אין דנים על פי אותו שטר דהוי מפי כתבם.

⁶⁸ רמ"א שם ובשו"ע סימן פ"א סוף סעיף כ"ט, וכתב הש"ך שם שלמדו מהודאת קרקע שבסימן ל"ט סעיף ח, וכתב עוד בשם המור בטעם הדבר דמעמא דבהודאה צריך לומר כתובו כדי שלא יהא עליו חוב בשטר, אבל במחילה ופטור א"צ, ונראה להוסיף דהוי כנתן לחבירו מטלטלין שמיד זכה בו, ואין לו על הנותן כלום, ובסימן מ סעיף א כתב הרמ"א שבאומר או כותב לאחד שקיבל ממנו כו"כ על החוב שיש לו בידו, אף על פי שאנו יודעים שלא קיבל ה"ו מחילה בקצה"ח סימן פ"א ס"ק כח הביא בשם התומים שהקשה סוף סוף אין לו דין שטר כיון שלא נעשה מדעת המתחייב, ואפילו העדאת עדים אין כאן, דהוי מפי כתבם, והביא בשם הר"ן גבי הודאת

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

ז. מודעא...אפי' עלי ועליך

מה שהתבאר לעיל שיכול לבטל מכירה על יד מסירת מודעא⁶⁹, בכל אונס⁷⁰ שהוא כותבין מודעא ומועיל לבטל המקח, בין שהאונס בא ע"י עכו"ם⁷¹ ובין שבא ע"י ישראל, בין באונס הגוף ובין באונס ממון, ויש אומרים שהוא הדין אם הפחידו בדבר שאפשר לו לעשות חשבו ג"כ אונס, ויש חולקים בזה⁷².

דף מ:

ח. כל מודעא דלא כתיב בה אנן ידעינן ביה באונסא דפלניא לאו מודעא היא

עדי המודעא⁷³ צריכים לידע שהוא מוכר מפני האונס⁷⁴, לא שסמכו על פיו שהוא אונס, וגם צריכים לידע שהוא באמת אונס, וצריכים לכתוב כן בשטר

קרקע דלא הוי מפי כתבם, משום דכיון שאין לו שום נזק בכתיבת השטר מסתמא ניהא ליה שיכתבו, ועפי"ז כתב הקצה"ח שאם מוחה בפירוש שלא לכתוב, אינם יכולים לכתוב.

⁶⁹ שו"ע ונו"כ רה א ז

⁷⁰ על פי הסכמת הפוסקים לא מצינו אונס שלא יהא המקח קיים, וממילא צריך מודעא, ולא מצינו אונס שלא תועיל מודעא לבטל המקח פי הסכמת הפוסקים לא מצינו אונס שלא יהא המקח קיים, וממילא צריך מודעא, ולא מצינו אונס שלא תועיל מודעא לבטל המקח

⁷¹ פירש הסמ"ע דלא אמרינן שבישראל הרי יכול לתבעו לדין, שלפעמים אין ב"ד מצוי, והמאירי הוסיף שלפעמים יכול להפחידו בטענות שאין ב"ד יכולים להצילו מכך, ובחידושי רעק"א כתב שאף אם הוא ציית דינא ויש ב"ד מזומן בעיר, במתנה פשיטא דהוי מודעא, ואף בזבני יש לומר דמהני, ואפילו יש כח ביד ב"ד לכופף לציית דינא מדרייק מדברי הבי"ה דהוי מודעא, ועי' משפט שלום.

⁷² בשו"ע שם כתב דה"ה אם הפחידו חשיב אונס, והרמ"א כתב בשם מהרי"ק דהפחדה לאו כלום הוא, דעביד איניש דגזים ולא עביד, ועי' ביאור הגר"א, ובנה"מ ס"ק יב הקשה עפ"י דברי מהרי"ט בשיטת הרא"ש דכיון שמוסר מודעא והראה לעדים שמחשיבו לאונס חשיב אונס, וא"כ גם המהרי"ק מודה במסירת מודעא, ועי' נחלת שבעה סימן מג בסוף הסימן. וכתב עוד הנה"מ בשם המהרה"ש שאם הפחידו לתבעו בערכאות של גוים דלכו"ע לא הוי אונס, שלא אמרו במפחידו דהוי אונס אלא בדבר דברי הזיקא, אבל ערכאות לאו ברי הזיקא, שלא כל התובעים בערכאות נוצחים, ולכאורה נראה שאם ידוע לו בודאי שבדיניהם ינצח התובע שלא עפ"י דיני ישראל, אפשר דחשיב ברי הזיקא, ועי' משפט שלום שהביא מדברי האחרונים, וסיים דהכל לפי ראות עיני הדיין.

⁷³ שו"ע ונו"כ שם

⁷⁴ וכתב הסמ"ע סק"ז שמהלשון משמע דבעינן שיהא ידוע שגם המכירה לא היתה כי אם מחמת האונס, שלא גמר והקנה לו, אלא שכתב דלא בעינן כולי האי, ודי כשידוע שבא עליו באונס למכור לו, והאונס לא סר ממנו בשעת מכירה, ואף על פי שלא ידעו שלא גמר והקנה סגי בכך

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

המודעא, וכל מודעא שאין כתוב בה אנו העדים ידענו שפלוגי זה אנוס היה אינה מודעא⁷⁵.

ואפילו אומר המוכר כתבו לי שמסרתי בפניכם מודעא, וכשיתברר האנוס עפ"י עדים יצטרף עדותכם לבטל המקח⁷⁶, יש אומרים⁷⁷ שאין שומעין לו, ומ"מ אם עברו וכתבו ונתברר אח"כ האנוס מועיל לבטל המכירה⁷⁸.

ט. מודעא דמאי אי דגיטא ודמתנתא גלויי מילתא בעלמא היא

⁷⁵ והרשב"ם פירש דלא כתוב ביה אנן ידעין וכו' שאנוס נמור יש לו ומכירים אנו איזה אנוס, אי לא כתב בה הכי אלא שכתב סתמא אמר לנו שנאנס, לאו מודעא היא, והב"י מדייק מלשון הרמב"ם שלא הצריך שיכירו איזה אנוס הוא, אלא כיון שאנוס הוא כותבין, וכתב עוד שאפשר שגם להרשב"ם א"צ שיכירו איזה אנוס הוא, אלא דאורחא דמילתא נקט כשמכירים שהוא אנוס יודעים גם איזה אנוס הוא, ובשם הרמב"ן כתב הב"י דלא אתו נהרדעי למימר דבעי דלידעו האנוס ולא כתבין אפומא דמוכר, דהא פשיטא, אלא ה"ק כל מודעא דלא כתיב בה אנו יודעין שמחמת האנוס מכר ולא נתרצה לו, אינה מודעא, אף על פי שכתבו ראינו שאנוס למכור קרקע, שמא היה יכול להנצל מידו כשמכר לו, עיין שם, ובמשפ"ש כתב בשם מהרי"ט שבמה שכתוב בשטר והא' יבקש את נדרף אין זו הוכחה שידעו האנוס. ועכ"פ אם כתבו העדים בשטר שהכירו האנוס, אף על פי שלא פירשו מהו האנוס, א"צ הב"ד לחקור אחריהם וסמכין על העדים, וכ"כ בשו"ת רשד"ם הו"מ סימן נד, ואם פירשו האנוס והוברר לב"ד שאין זה אנוס, אין המודעא מבטל המקח..

⁷⁶ כתב בקצה"ה סק"ד שלשיטת התוס' דכל שראו העדים מה שיכולים לראות לא מיקרי חצי דבר שפיר, אבל לדעת הרי"ף דהא דבחזקה לא הוי חצי דבר משום דעדותן מועלת לפירות, ה"נ חשיב חצי דבר, דאנוס בלא מודעא ומודעא בלא אנוס לאו כלום הוא, וכ"כ בשער משפט, ועי' ערך ש"י ובאמרי בינה דיני עדות סימן כו שתירצו הלכה זו גם לדעת הרי"ף, ועי' טבעת החושן.

⁷⁷ שו"ע ונו"כ שם, מדברי הטור בשם הר' יונה משום דחיישינן לב"ד טועין שלא יחקרו אחר עדים לברר אם באמת היה אנוס, והוסיף הב"י דיסמכו על חזקה שהעדים כתבו מודעא כדין, ובנה"מ הביא בשם מהר"ח ש שתמה דהא קי"ל בכמה דוכתא דלא חיישינן לב"ד טועין, ובפת"ש הביא בשם שער משפט שהעתיק מדברי הש"מ בשם עליות דרבינו יונה שכתב טעם אחר, שאם יכתבו מודעא מבלי לידע האנוס חיישינן שיוולו נכסין של מוכר, שיאמרו בני אדם לא לחנם חתמו על מודעא זו, ושמא ימצא עדים על האנוס ויתבטל המכר, ולפי"ז באמת לא חיישינן לב"ד טועין אלא לסתם בנ"א טועין בודאי חיישינן, עיין שם, ועי' משפט שלום אימתי חיישינן לב"ד טועין. והב"י הביא בשם הרשב"א שחולק על הר' יונה, ומדייק מדאמרו לאו מודעא היא ולא אמרו דלא כתבין מודעא כזו, משמע שיכולים לכתוב מבלי שידע האנוס, אלא שאין המודעא מבטלת המכר עד שיתברר עפ"י עדים אחרים שהיה אנוס, עיין שם.

⁷⁸ רמ"א שם מדברי הב"י

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

הנותן מתנה באונס⁷⁹ שאנסוהו ליתן, אינה מתנה⁸⁰, ואפילו אינו אונס גמור, אלא כל שאינו נותן בלב שלם המתנה בטילה⁸¹.

אם ידוע לנו האונס⁸², המתנה בטילה אף בלי מודעא, ואם מסר מודעא, כותבין לו אף על פי שאין האונס ידוע, ואפילו אינו אונס כלל⁸³, והמתנה בטילה.

מסר מודעא על מתנה וביטלה, אם אנו יודעים שהוא אונס המתנה בטילה⁸⁴, אבל אם אין אנו יודעים שהוא אונס המתנה קיימת⁸⁵, ונהגו לכתוב ביטול מודעא במתנה.

⁷⁹ שו"ע ונו"כ רמב א

⁸⁰ דדוקא במכר אמרינן אגב אונסיה וזווי גמר ומקני, אבל במתנה דליכא זווי לא אמרינן כן, ותליוהו ויהיב לא הוי מתנה ומדברי הלבוש, משמע מדבריו שאם נהנה ממנו תמורת המתנה דינה כמכר, וכ"כ הב"י בשם מהרי"ק שורש קכו שהנאנס לעשות דבר מה ומטי ליה הנאה מיניה הוי כתליוהו וזבין, אף על פי שהנאה היא דבר מועט בערך מה שנאנס לעשות, ובד"מ שם סק"ב כתב שמדברי הטור נראה דחשיב מתנה (ופירש בהגהות דרו"פ בכונתו מ"ש (וכן הוא בשו"ע סעיף ד) שאם נותן לו פחות משווי לא הוי זבינא), וכתב הד"מ בשם הריב"ש סימן קכז דאע"ג דאם קיבל הנאה מועטת והוצרך לעשות איזה דבר הוי כמתנה ולא אמרינן אגב אונסיה גמר ומקני, מ"מ לענין זה חשיב כמכר דבעינן שידעו באונסו, אבל בלא"ה המתנה קיימת והמודעא בטילה, דכיון דמקבל הנאה לא שייך טעמא דאמרינן במתנה דכיון שהוא אומר שהוא אונס מהני, ובמארי כתב שאפילו מקבל תמורה, כיון שאין דרך לקבל תמורה בגלוי דעת סני, ומשמע דלא ס"ל כהריב"ש

⁸¹ דדוקא במכר אמרינן אגב אונסיה וזווי גמר ומקני, אבל במתנה דליכא זווי לא אמרינן כן, ותליוהו ויהיב לא הוי מתנה

⁸² שו"ע ונו"כ שם

⁸³ ובשו"ע סיים שאפילו המודעא שקר, כיון שגילה דעתו שאינו הפיץ במתנה, וכן הוא בשו"ע סימן רה סעיף ב, ובסעיף ו כתב, אף על פי שהוא אונס המתנה בטילה, שאין הולכין במתנה אלא אחר גילוי דעת הנותן, שאם אינו רוצה להקנות בכל לבו לא קנה המקבל, ועי' קצה"ח סק"ה שנראה שנהלקו הראשונים בזה, וכ"כ בנה"מ סק"ו שלדעת הרשב"ם ותוס' ושאר פוסקים הא דמהני במתנה אפילו בלא הכרת האונס הוא משום דאמרינן ודאי נאנס, דאי לא נאנס למה מסר מודעא ונותן, ועי' בשו"ת חבצלת השרון יו"ד סימן סג שהקשה מ"ש במכר דלא מהני מודעא בלא אונס, ואילו לגבי מתנה מהני, והרי גם במכר נאמר כיון שמסר מודעא הרי אינו רוצה להקנות, ובקנין צריך כונת מקנה, וא"כ אף בלא אונס תהא המכירה בטילה, ותירץ דכיון שנוטל מעות ואם אינו רוצה להקנות הרי המעות גזל בידו, לכן אמרינן אגב זווי גמר ומקני, משא"כ במתנה שאינו נוטל מעות, ועי"ש מ"ש להסביר שיטות הראשונים דאף במתנה לא מהני מודעא בלא אונס.

⁸⁴ רמ"א סימן רה סעיף יא ושו"ע סימן רמב סעיף ב, דהרי גם אונס בלא מודעא מבטל המתנה, וכתב בחידושי רעק"א בשם מהריב"ל שאם כתב בשטר מתנה שאינו אונס ושלא מסר מודעא מהני, ובשם מהרי"ק כתב שחולק.

⁸⁵ רמ"א ושו"ע שם, והקשה בקצה"ח סק"ח לסברת הרשב"ם דהא דמהני מודעא בלא אונס משום דאמרינן ודאי נאנס, א"כ לא מהני ביטול מודעא, ובנה"מ סק"ו דחה דבריו, ולקושיית הקצה"ח כתב הנה"מ דאיכא גווי דלא מהני ביטול מודעא, כגון בהנך שלא מסר מודעא בפירוש אלא אמרינן דהוי מודעא לחברתה, עיין שם, ועי' שו"ת הריב"ל ח"ג סימן כח ובשו"ת בית שלמה חו"מ סימן עד.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ג 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

וכן בגט⁸⁶ כיון שצריך שיהא הגט מדעתו ומרצונו של הבעל, דכתיב (דברים כד פסוק א) וְהָיָה אִם לֹא תִמְצָא חֵן בְּעֵינָיו וְגו' וְכָתַב לָהּ סֵפֶר פְּרִיִּת וְגו', בדידיה תלייה רחמנא, לפיכך אם מסר הבעל מודעה בפני שנים ואמר גט שאני רוצה ליתן לאשתי דעו שאני אנוס ליתנו⁸⁷ ולכן אני אומר בפניכם שיהא בטל, הרי הוא בטל שהרי אינו נותנו מדעתו, ואף על פי שאין מכירין את אונסו, ואפילו ידענו שאינו אונס ושאומו שקר, מ"מ בטל הוא שהרי דבריו אלה גלויי מלתא הם שאינו נותנו מרצונו, ואף על פי שאומר אחר כך לסופר לכתוב ולעדים לחתום, הרי הוא כאילו אמר כתבו מדעתכם ולא מדעתי, והרי הוא כאילו נכתב שלא לשמה, ואף על פי שנתנו אחר כך גט פסול הוא שהרי נכתב שלא לשמו, עד שיאמר בפירוש שמבטל המודעא, ואז היא בטלה ואינו צריך קנין על ביטולה. ולכן צריך שיבטל כל מודעה קודם שיתן הגט.

י. לעולם דזיני מודי רבא הינא דאניס ונמעשה דפרדיסא

כבר התבאר במסכת ב"מ דף עב. שהמוכר מתוך⁸⁸ אונס למרות שמכירתו מכירה, יש לו תקנה ע"י שימסור מודעא⁸⁹ בפני עדים⁹⁰ קודם שימכור, ואומר להם דעו שאני מוכר חפץ פלוני או שדה פלונית לפלוני מפני אונס, ואז המכר בטל, ובכל אונס⁹¹ שהוא כותבין מודעא ומועיל לבטל המקח, בין

⁸⁶ שו"ע ונו"כ אבהע"ז קלד א

⁸⁷ לרמב"ם אפילו אינו אומר דעו שאני אנוס אלא אמר גט שאני כותב לאשתי בטל הוא מהני ועיין בתשובת ריב"ש סי' רל"ב ותפ"ב והובא בב"י ס"ס קמ"א נראה שם לרמב"ם אפילו אם אמר בהדיא שהוא אינו אנוס יכול לבטלו קודם הכתיבה כמו אחר הכתיבה כמ"ש בסימן קמ"א מ"ה צריך אה"כ לבטל בפירוש מה שאמר ולכמה פוסקים א"י לבטל קודם הכתיבה, ולרשב"ם פ' חזק"ה ושאר פוסקי משמע אפי' אם אמר סתם גט זה בטל הוא לא הוי מ"מ כיון שאומר קודם הכתיבה אז מה שמצוה אה"כ לכתוב מבטל ממילא את דבריו הראשונים. ב"ש שם ב

⁸⁸ שו"ע ונו"כ הו"מ רה א

⁸⁹ פירש הסמ"ע סק"ו שלשון מודעא הוא לשון ידיעה שמודיע לעדים הענין, ויש מפרשים מודעא לשון יסורים לשון ויודע בהם, ור"ל שמוסר לעדים יסוריו שמחמתן מוכרח למכור.

⁹⁰ במשפ"ש הביא בשם הרמ"א באהע"ז סימן קלד סעיף א דמודעא בפני שנים זה שלא בפני זה מהני, והוא מדברי הריב"ש, ובשער משפט סימן פא סק"ו מבאר ד מצטרפין לגלוי דעת שהיה אנוס דמהני, וכמ"ש הרמ"א בסימן רה סעיף ט גבי שטר מודעא שאין בו זמן. עוד כתב במשפ"ש בשם הב"י באהע"ז שם שאם לא היתה המודעא בפני עדים, אף על פי שהבע"ד מודה אינו כלום, אלא שהרמב"ן מסתפק במסר מודעא בפני הבע"ד ובפני ע"א אם מהני.

⁹¹ שו"ע ונו"כ שם ז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

שהאונס בא ע"י עכו"ם ובין שבא ע"י ישראל, בין באונס הגוף ובין באונס ממוזן, ויש אומרים⁹² שהוא הדין אם הפחידו בדבר שאפשר לו לעשות השוב ג"כ אונס, ויש חולקים בזה⁹³.

המשכיר שדה⁹⁴ לחבירו לעשר שנים, ולא היה ביד המשכיר שטר שהוא מושכר, ולאחר שאכלו השוכר ג' שנים, אמר השוכר למשכיר שאם לא תמכור לי השדה, אכחיש שהשדה שכורה בידי, ואמען לקוחה היא בידי, והרי אכלתי שני חזקה, אמרו בגמרא שגם זה אונס, ואם מסר מודעא⁹⁵ בפני

⁹² שו"ע שם כתב דה"ה אם הפחידו השיב אונס, והרמ"א כתב בשם מהרי"ק דהפחדה לאו כלום הוא, דעביד איניש דגזים ולא עביד, ועי' ביאור הגר"א, ובנה"מ ס"ק יב הקשה עפ"י דברי מהרי"ט בשיטת הרא"ש דכיון שמוסר מודעא והראה לעדים שמחשיבו לאונס השיב אונס, וא"כ גם המהרי"ק מודה במסירת מודעא, ועי' נחלת שבעה סימן מג בסוף הסימן.

⁹³ וכתב הנה"מ בשם המהרח"ש שאם הפחידו לתבעו בערכאות ש"ג דלכו"ע לא הוי אונס, שלא אמרו במפחידו דהוי אונס אלא בדבר דברי הויקא, אבל ערכאות לאו ברי הויקא, שלא כל התובעים בערכאות נוצחים, ולכאורה נראה שאם ידוע לו בודאי שבדיניהם ינצח התובע שלא עפ"י דיני ישראל, אפשר דחשיב ברי הויקא, ועי' משפט שלום שהביא מדברי האחרונים, וסיים דהכל לפי ראות עיני הדיין.

⁹⁴ שו"ע ונו"כ שם שהא מעשה דפרדיסא כאן

⁹⁵ והסכמת הפוסקים דמ"מ בעינן מודעא, אבל בלא מודעא המקח קיים, והב"י (סוף אות ד) כתב בשם מ"כ בשם הרמב"ן שלא הצריכו חכמים מודעא אלא במי שמאנס או מגזם להזיק בגוף המוכר או בממוזן אחר חוץ מן המקח, אבל מי שמוחזק במקח ומגזם בו עצמו לכבשו בעובדא דפרדיסא, אין צריך מודעא (ועי' בב"י שם באמצע דבריו שהביא גם בשם הרמב"ן בחידושי שכתב כן), וסיים הב"י שכ"כ העיטור בשם גאון, ובשם הריב"ש כתב שהסכים ג"כ לפירוש זה, והוסיף שאף לדברי רוב האחרונים שפירשו בעובדא דפרדיסא שצריך מודעא, יש לומר דדוקא בכה"ג שבא הפרדס לידו בהיתר ועביד איניש דגזים ולא עביד (ואפשר שכונתו שלא הוחזק כנגב), אבל מי שתוקף המקח בזרוע ואח"כ קונה אותה הא חזינן דגזים ועביד, ע"כ, ומ"מ בשו"ע לא הובא גם חילוקו של הריב"ש, ומשמע דאף בכה"ג בעינן מודעא, וצ"ע.

וברשב"ם הביא בשם הר"ח שהקשה בעובדא דפרדיסא, איך ידעו העדים באונסו של בעל הפרדס, שאם בפני העדים אמר לו השוכר, הרי א"צ מודעא, אלא יעידו ששמעו לזה שבא בעקיפין על בעל הפרדס ויטול הבעלים את שלו, ולכן פירש שבא בעל הפרדס לפני עדים וסיפר להם שזה רוצה לגזול הפרדס ממנו בטענותיו, ואמר לעדים אני אתבע אותו לפניכם ותשמעו שמוען שלקחו ממני, ואח"כ בא בעל הפרדס לשוכר בחשאי ואמר לו אני מסכים למכור לך ואמר לו כתוב לי שטר מכירה שלא בפני (שהרי כותבין שטר למוכר אף על פי שאין לוקח עמו), והביאהו לי ואתן לך המעות, והלך וסיפר לפני העדים מה שאמר לו, וקודם שכתב שטר מכירה ומסר לו, אמר לעדים אתם שמעתם שטען לקוחה היא בידי זה ג' שנים, ואני אכתוב לו שטר מכירה מהיום, ואני מוסר מודעא בפניכם שלא ברצון אני מוכר לו, אלא מפני שכופר בשכירות, ואח"כ יתבע אותו לדין ויוציא ממנו הפרדס כשיראה השטר מכירה שנכתב לאחר מסירת המודעא, והוא לא יתן לבו לטעון שג' שנים היתה לקוחה בידי קודם שטר זה, ע"כ, ולדברי הר"ח צ"ע למה לא יעלה על דעתו לטעון שלקחו לפני ג' שנים, ויכבוש שטר המכירה מהיום, ושוב לא יוכל להוציא ממנו הפרדס.

והרמב"ם (פ"י מה' מכירה ה"ד) כתב (והעתיקו בשו"ע סימן רה סעיף ז) וז"ל, לפיכך אם תבעו המשכיר בב"ד וכפר בו וטען שהפרדס שלו, ואח"כ מסר המשכיר מודעא, ואח"כ מכר לשוכר שכפר בו, הרי הממכר בטל, שהרי יש לו עדים שהוא אונס, והם העדים שכפר בפניהם בב"ד, והם עדי המודעא, וכן כל כיוצא בזה, וביאר המ"מ דברי הרמב"ם כעין פירוש הר"ח, ובסמ"ע האריך ג"כ לבאר דברי הרמב"ם והשו"ע, ומפרשם כדברי

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

עדים שמוכר לו השדה בכדי שלא יוכל למעון לקוחה היא בידי מכבר, המכר בטל.

לא אנסוהו⁹⁶ למכור אלא מתוך שהיה דחוק למעות הוצרך למכור, ואפילו אנסוהו ליתן מעות ומחמת שלא היה לו הוצרך למכור, אין זה אונס⁹⁷, ואפילו כתב מודעא המקח קיים.

המודעא צריכה להיות קודם המכירה, שלאחר המכירה אינו יכול לבטלה ע"י מודעא. ויש אומרים⁹⁸ שאם מסר המודעא לפני המכירה יכולים העדים לכתוב שטר המודעא

הר"ה, והביא מדברי הלבוש שכתב דאיירי שהטמין עדים אחורי הגדר ושמעו שלא נתרצה למכור לו ע"י גיוזם זה שאמר לו אם לא תמכרו לי אכבוש לשטר משכנתא, והם דברי הרשב"א והנ"י, ותמה הסמ"ע דאם שמעו העדים שאמר לו כן לא היה לו למכרו לו, שיביא המשכיר לבי"ד אותם עדים ששמעו מה שאיים עליו, ויוציאו השדה מידו בלא מכירה ובלא מודעא, והט"ז תירץ ליישב דברי הלבוש דיש לומר דהשוכר לא הוציא מפיו כלום, אלא המשכיר התחכם לומר לו כיון שאתה רוצה לכבוש שטר המשכנתא הריני מוכרח למכור לך, וכונתו שעל סמך מה ששמעו העדים מאחורי הגדר שהמשכיר אמר כן, אינו יכול להוציא השדה מידו, שהרי לא שמעו האיום מפי השוכר, ולכן הוצרך למכור ולמסור מודעא קודם.

ובנה"מ ס"ק יג כתב להסביר עפ"י דבריו בפתיחה לסימן זה דמ"ש בגמרא דכתבין מודעא אפילו אמאן דציית דינא, משום דשמא אין לו ב"ד מוזמן, ומעתה מה שהוקשה לפוסקים מהיכן ידעו העדים שהוא אונס, מתורין שפיר ע"י שיטמין עדים וישמעו שהוא מאיים להכחיש השכירות, ולא קשה מה שהקשה הסמ"ע דלא היה לו למכור רק להוציא השדה ע"י העדים, שע"ז אמרו דכתבין מודעא אפילו במקום שיוכל להוציא ע"י ב"ד, עיין שם, ולכאורה צ"ע תירוצו של הנה"מ, דנהי דכתבין מודעא אמאן דציית דינא ולא אמרינן שהיה לו לתובעו בב"ד, היינו באונס מקרי והוא זקוק עתה למעות או אונס אחר ועד שימצא ב"ד יתקיים האונס, אבל בהך דפרדיסא שיש לו זמן עד עשר שנים, שפיר הקשה הסמ"ע שלא היה לו למהר ולמכור, דבודאי עד כלות שני המשכנתא בודאי ימצא ב"ד להוציא ממנו השדה, ואפשר דלא פלוג בזה, וצ"ע.

ובנה"מ תמה על לשון הרמב"ם דמשמע דמשום אונס ומודעא המקח בטל, והרי במטלטלין כה"ג קי"ל שגזל אין הבעלים יכולים למכור, משום שאינו ברשותו, כמ"ש בסימן ריא סעיף ז, וכתב להוכיח מכאן כסברת הבית שמואל דלגזלן עצמו יכול למכור, ודלא כסברת השארית יוסף.

⁹⁶ שו"ע ונו"כ שם יב

⁹⁷ וכתב הש"ך ס"ק יא דדוקא כשמכר לאחרים, אבל כשמכר לגזלן עצמו הוי אונס, ואם מסר מודעא המקח בטל, ועי' באר היטב ס"ק ד.

ובנה"מ ס"ק יי כתב שאם אנסו אתם וידוע שאם ימכור לו יפטרנו מהאונס, השיב אונס ומהני מודעא לבטל המקח, עיין שם, ונראה כונתו דכיון שידוע שבוהו יפטרנו מהאונס, ה"ז כאילו אנסו בפירוש שימכור לו.
⁹⁸ (ל"ט) קצה"ח ס"ק א, והביא גם מדברי הר"ן בפ"ב דכתובות שמפרש כן מ"ש מודעא ניתן לכתוב, עיין שם.

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

גם לאחר המכירה, ושטר מודעא שאין בו זמן ואין יודעים אם נעשה קודם המכר או אח"כ, המודעא כשירה⁹⁹ ומבטלת המקח¹⁰⁰.

ולפיכך עצה טובה¹⁰¹ לממשכן שדהו למחות בסוף כל ג' וג', שמא יכבוש המלוה היורד לשדה שטר המשכונא אחר שישתכח הדבר ויטעון לקוח הוא בידי, כמעשה המתואר כאן בסוגיא.

וכן יש עצה שיכתוב לו מלוה שטר הודאה שיורד בה במשכונא ולעולם לא אהא נאמן לומר לקוחה היא בידי כל זמן ששטר זה בידך¹⁰².

יא. מתנתא טמירתא ... דלא אמר להו תיתבו בשוקא ובבריתא ותכתבו ליה

⁹⁹ מאחר דידיעיןן באונסיה מסתמא מסר המודעא קודם לכן, והסביר הסמ"ע ס"ק כג דאע"פ שאין אנו יודעים האונס אלא עפ"י שטר זה, מיקרי ידיעיןן אונסיה והמעם דאמרינן שמסתמא נכתב קודם, כתב הסמ"ע ס"ק כד דמוקמינן עדים על חזקתן שלא היו חותמין אם לא שידעו שהוא קודם המכירה, ובקצה"ח סק"ז הביא בשם הב"ח שכתב דכיון דספיקא היא אוקי ארעא בחזקת מרא קמא והמכירה בטלה, וכתב הקצה"ח שלפי"ז בפשרה שדינה כמכר, כמ"ש בשו"ע סעיף ג וסעיף ו, אם התובע הוציא מסירת מודעא, אוקי ממונא בחזקת הנתבע והפשרה קיימת. ובפת"ש סק"ח הביא מדברי שו"ת שיבת ציון סימן קיא בשם שו"ת מהרי"ט שמפקפק על המעם שהביא הסמ"ע שהרי אין העדים צריכים לחקור אם כבר מכר או לא, שאינם מעידים אלא על המודעא והאונס, ואח"כ יברר המוכר שהמודעא היה קודם, ולכן כתב המהרי"ט טעם אחר דכיון שיש ספק אימת נעשה, אמרינן יד בעל השטר על התחתונה, והוא כעין סברת הב"ח, והשיבת ציון כתב דהתינה אם המודעא הוא על דבר שאין לו קול, כגון במכירת מטלטלין וכיוצא בזה, אבל אם המודעא על מכירת קרקע שיש לה קול, ע"כ אנו צריכים למעם הסמ"ע, שמסתמא היו יודעים אילו כבר מכר, ולא היו חותמין על מודעא שלא כדין..

¹⁰⁰ רמ"א שם ט

¹⁰¹ שו"ע ונו"כ שם קנ א

¹⁰² רמ"ך בשיטה מקובצת כאן.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

כל מתנה¹⁰³ בין של בריא ובין של שכ"מ¹⁰⁴ צריך שתהא גלויה ומפורסמת¹⁰⁵, וצריך שיאמר לסופר ולעדים, והם צריכים לכתוב כן בשטר המתנה, שצוה לכתוב ולחתום בפרהסיא, ואם לא צוה כן אלא צוה להם סתם שטר מתנה, וכ"ש אם אמר להם שיכתבו בצנעא, לא זכה המקבל, אפילו קנו מידו¹⁰⁶.

יש אומרים¹⁰⁷ שבזמננו א"צ שיאמר לכתוב בפרהסיא, ויש אומרים שאפילו לא כתבו בשטר שנכתב בפרהסיא אלא סתם, אין חוששין למתנה מסותרת, ומ"מ לכתחילה טוב לפרש כן¹⁰⁸.

¹⁰³ שו"ע ונו"כ רמב"ג ומסתפק בדברי משפט שם אם מכירה טמירתא מהני, עיין שם.
¹⁰⁴ ונראה לכאורה דהיינו דוקא במתנת קרקע, אבל במתנת מטלטלין אין לחוש לכך, אבל המ"מ כתב בדעת הרמב"ם שגם במטלטלין אין מועיל מתנה מסותרת, ובקצה"ח כתב שסברת הרמב"ם שלא יאבד ממון אחרים לא שייך במטלטלין, שהרי אף אם ימכור ויתברר שכבר נתן לאחר יצטרך להחזיר המעות מפני תקנת השוק, לא איכפת לן במתנה מסותרת, אבל בקרקע דליכא תקנת השוק בעינן מתנה גלויה, ובכנה"ג כתב בשם מהר"ם אלשיך סימן צט דדוקא כשנותן בשטר ואינו נותן לו המתנה ביד המקבל, בעינן שתהא גלויה, אבל במטלטלין הנקנין מיד ליד לא איכפת לן, ויש לעיין לדבריו כשמקנה לו הקרקע בקנין סודר או בחוקה, ועי' מנחת פתים. וכתב הט"ז בשם הר"ן שכל שיש לו סיבה למה נתן בסתר לא מיקרי מתנתא טמירתא, והיינו היכא דמסתברא שהיה לו אותו טעם ומעצמו בא ואמרו בלי דחיה, עיין שם, וכ"כ המאירי ב"ב דף מ, כגון שרוצה ליתן מתנה לאחד מבניו ורוצה להעלים משאר בניו שלא יטריחוהו בקנאתם, לא השיב כמתנה מסותרת, ועיי"ש מ"ש לתרין מההוא דאזיל לקדושי אשה, ועי' בכנה"ג בשיטות הראשונים, ובשו"ת הריב"ל סימן סא כתב דהנ"י לא פסיקא ליה בדין זה והעמד נכסים בחזקת נותן או יורשיו, וכתב הכנה"ג הגה"ש בשם הרשב"ץ שאם המקבל עני לא איכפת לן במתנתא טמירתא, משום שהוא צדקה, ועיי"ש שיש בזה מחלוקת הפוסקים אם בהקדש מהני מתנתא טמירתא, ועי' עוד בדבריו בהגה"ב, ועי' חידושי רעק"א. עוד כתב הכנה"ג בשם הריב"ל שאם יש ספק אם הוא מתנתא טמירתא, העמד נכסים בחזקתן. כתב בד"ג כלל נג סימן כ בשם שו"ת השיב משה סימן קד שאם אמר שלא יגלו למקבל המתנה, לא השיב מתנתא טמירתא.
¹⁰⁵ כדי שיהא נראה שנותן בעין יפה, ועוד טעם שלא יערים ויחזור וימכור לאחר שכבר נתן, ועי' קצה"ח סק"ב.
¹⁰⁶ וביאר הגר"א דאע"ג דסתם קנין לכתובה עומד, אבל כאן אפילו באמר להם לכתוב חיישינן, ובכנה"ג כתב דדוקא בשטר מתנה עצמה בעינן שיכתבו כן, אבל בשטר הודאה שאמר כתבו וחתמו, לא בעינן שיכתוב כן, ואפילו בשטר מתנה עצמה שאין כתוב בה, אבל העדים מעידים או שכתבו בשטר אחר שהמתנה היתה גלויה, אלא שטעו ולא פירשו הדבר ועתה הם מפרשים, כשר אליבא דכו"ע, וסיים שהמהר"ם אלשיך סימן סו חולק בזה, ועי' ד"ג כלל נג סימן יט, ובכלל עו סימן פב הביא הד"ג בשם שו"ת מהר"ם אלשיך סימן סד בדין שטר מתנה שלא נכתב בה שהיא מתנה גלויה, שאם העדים מעידים בע"פ שהיתה מתנה גלויה מהני, עיין שם, וצ"ע.
¹⁰⁷ שו"ע ונו"כ רמב"ג הוא מדברי הרא"ש, והב"י מסתפק בדעת הרא"ש אם לא בעינן שיאמר לכתבו בשוקא, ואף אם לא כתוב בשטר כן, או אפשר דאה"ג דלא בעינן שיאמר להם הנותן כן, ויכולים לכתוב כן אף על פי שלא צוה, אבל אם לא כתבו פסול, וכתב הב"י שפירוש שני נראה לו יותר, אבל מדברי הטור נראה כפירוש ראשון, ובסמ"ע נראה שמפרש כפירוש שני שבב"י, ועי' פת"ש בשם שו"ת רעק"א סימן קלט שכתב דהוי ספיקא דדינא וראוי לפרש, עיין שם, ועי' ד"ג כלל נג סימן כ, ובשו"ת בית יצחק חו"מ סימן ע ובמפתחות.
¹⁰⁸ רמ"א שם, ועי' כנה"ג, וכתב שאם כתוב בשטר שנעשה כתיקון חז"ל לכו"ע מועיל, ועי' שו"ת מהרי"ט ח"ב חו"מ סימן נד.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

**יב. דההוא גברא דאזל לקדושי אתתא אמרה ליה אי כתבת לי
כולהו נכסיך הוינא לך ... אמר להו לסהדי זילו אטמורו
בעבר ימינא ... לא מר קנה ולא מר קנה ... התם מוכחא
מילתא דמחמת אונסא הוא דכתב לה**

מתנה מסותרת¹⁰⁹ באופן שפסולה, אינה כלום, ולא אמרינן דהוי ראשונה
כמודעא על השנייה, ואינה מבטלת מתנה גלויה שאחריה.

במה דברים אמורים¹¹⁰ שאין כאן הוכחה אחרת שהיה דעתו לבטל השנייה,
אבל אם יש כאן הוכחה אחרת שאין דעתו ליתן שדה זו במתנה לשום אחד
מהם, אף על פי שנתן השנייה גלויה ומפורסמת שתיהן בטלות, הראשונה
משום שהיתה ממירתא, והשנייה מפני שהדבר מוכיח שלא רצה בה מתחלה
והיא הראשונה שקדמה לה כמו מודעא לשנייה.

כיצד, כמעשה¹¹¹ שהיה באחד שהיה חפץ לישא אשה אחת, אמרה לו איני
נשאת לך עד שתכתוב לי כל נכסיך, שמע בנו הגדול ועווה על שמניחו ריקן,
אמר לעדים לכו והחביאו וכתבו לו נכסי במתנה, ואחר כך כתב לה לאשה
כל נכסיו ונשאת לו, ובא מעשה לפני חכמים ואמרו הבן לא קנה והאשה לא
קנתה, שהרי הדברים מוכיחים שלא ברצונו כתב לה וכאנוס בדבר הוא,
שהרי גילה דעתו במתנה הראשונה, אף על פי שגם היא בטלה מפני שהיא
מסותרת, מכל מקום גילוי דעת הויא כמודעא לשנייה¹¹².

¹⁰⁹ שו"ע ונו"כ שם ט

¹¹⁰ שו"ע ונו"כ שם

¹¹¹ שו"ע ונו"כ שם י

¹¹² וכי תימא בלא גילוי דעת בראשונה הוה ידעינן בשנייה שהוא אנוס, שהרי לא רצתה להנשא לו עד שיכתוב
לה כל נכסיו, ההוא אנוס לאו אנוס הוא לבטל בו המתנה, דלא אמרינן דאנוס מבטל המתנה אלא דוקא באנוס
הבא לו מאחרים דאמרינן כיון דאנוס היה לא גמיר ומקנה, אבל באנוס הבא לו מעצמו כגון הכא דעל ידי
שהיה יצרו תוקפו לישא אותה כתב לה כל נכסיו, ואם היה הוא כובש את יצרו לא היה כותב לה, לפיכך
כשכתב לה אמרינן מסתמא אנב אנוס יצרו גמר והקנה לה הואיל והקנה לה בלא מסירת מודעא, דודאי אם
היה מוסר מודעא היתה המתנה בטלה, והכא שלא מסר מודעא אלא שכתב שדה זו לבנו, קודם לה במתנה
ממירתא, מוכיחים הדברים שכיון כדי שלא יקנו לא הבן ולא האשה, וחשיבה אותה מתנה ממירתא כמודעא
לשנייה. לבוש וסמ"ע שם טו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

